

Adam Mackiewicz

Ostróda, st. I, Plac Tysiąclecia, gm.
loco, woj. olsztyńskie

Informator Archeologiczny : badania 31, 210-211

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Stan zachowania części gałęzi umożliwił wykonanie kilkunastu analiz dendrochronologicznych, w celu uzyskania przesłanek do datowania odkrytych konstrukcji. Wyniki analiz, dokonanych przez dr. Marka Krąpca z Krakowa, datują czas ścięcia drzew, z których gałęzie pochodzą głównie na ostatnie kilkanaście lat przed koncern wieku. Ten wynik jest zgodny z datowaniem początków grodu na Ostrówku.

Kończąc krótką prezentację wyników ratowniczych badań przeprowadzonych w 1997 roku przy okazji rozbudowy amfiteatru, wypada stwierdzić, że odkryte konstrukcje drewniane są bardzo cenne dla rekonstrukcji obrazu umocnień grodu i jego chronologii. Jakkolwiek badania realizowano w trudnych warunkach, podczas trwania prac budowlanych i ich uczestnicy przeżyli wiele niełatwych chwil (na terenie badań, który był równocześnie placem budowy istniał przecież konflikt interesów - z jednej strony harmonogram prac budowlanych, z drugiej wymagające czasu badania archeologiczne) to jednak w sumie był to przysłowiowy szczęśliwy traf. Gdyby nie przypadek prawdopodobnie teren ten nie zostałby ujęty w planie badań - i nigdy nie poznalibyśmy jego zawartości. Tymczasem ten budowlany przypadek 1997 roku w sposób niespodziewany ogromnie wzbogacił nasze poznanie przeszłości grodu opolskiego.

Wyniki badań zostaną opublikowane w: „Badaniach Archeologicznych na Górnym Śląsku i Ziemiach Pogranicznych w 1997 roku”, s. 145-155.

OSTRÓDA, st. I, Plac Tysiąclecia, gm. loco, woj. olsztyńskie,

- stare miasto, relikty osadnictwa od wczesnego średniowiecza po okres nowożytny (X-XII i XV-XX w.)

Sondażowe badania wykopaliskowe oraz nadzory archeologiczne, przeprowadzone w dniach od 23 kwietnia do 16 grudnia przez mgr. Adama Mackiewicza (ARCHEO-ADAM). Finansowane przez Urząd Miejski w Ostródzie. Pierwszy sezon badań. Nadzorowano wykopy liniowe o długości około 381 m (712 m²).

Badania i nadzory archeologiczne na stanowisku I, wykop 8-8c i 9a-9b, objęły swym zasięgiem fragment Placu Tysiąclecia w jego centralnej i wschodniej części. Przebiegały one w dwóch ząbwiących się etapach: Etap I – to badania sondażowe (wykopy 9a i 9b) w centralnej części Placu Tysiąclecia (przy zachodnim skraju ulicy Pułaskiego i na wschód od fontanny, które miały na celu uchwycenie nawarstwień kulturowych, a także odsłonięcie i zadokumentowanie ewentualnych reliktyw pierwotnej zabudowy miejskiej, potwierdzających fakt, iż rozplanowanie przestrzenne miasta w średniowieczu w znacznym stopniu odbiegało od obecnego. Odnosi się to w szczególności do kształtu rynku - obecnie trójkątnego, a pierwotnie kwadratowego. Etap II – obejmował nadzory archeologiczne podczas wymiany rur kanalizacyjnych oraz deszczowych w części północnej i północno-wschodniej Placu Tysiąclecia. Nadzory miały na celu ewentualne uchwycenie nawarstwień stratygraficznych średniowiecznych, nowożytnych i współczesnych. Niestety podczas zakładania poprzedniej kanalizacji nawarstwienia te uległy niemal całkowicie zniszczeniu. Jedynie w wykopach oznaczonych, jako 8a do 8c udało się zarejestrować zachowany w miarę dobrze układ stratygraficzny. Wykopy te prowadzono od separatora przy Drwęcy w kierunku Placu Tysiąclecia (po osi północ-południe). W ich obrębie uchwycono między innymi fragmenty prymitywnej drewnianej zabudowy średniowiecznej oraz fragment ulicy (okrężnicy) moszczonę drewnem (próbka dendro dała wynik ścięcia drzewa w 1323 roku), które potwierdzają zastosowanie limitacji mierniczej przy rozmierzaniu miasta średniowiecznego. Wystąpiły także nieliczne elementy zabudowy murowanej, którą można wiązać z osadnictwem po 1788 roku, a więc po wielkim pożarze miasta. Zabudowa ta powstała w drugiej połowie XIX w. Spośród zabytków na uwagę zasługuje niemal cały dzbanek siwy o wyblyszczanych powierzchniach.

O wiele ciekawsze były wyniki uzyskane podczas badań sondażowych w obrębie wykopów 9a i 9b, założonych w centralnej części Placu Tysiąclecia. Potwierdziły one przeprowadzenie dużych prac nawelacyjnych, których dokonano zarówno po 1788, jak też po 1945 r. W ich wyniku zniszczono niemal całkowicie średniowieczne nawarstwienia stratygraficzne. Pomimo tego w południowej części wykopu 9a uchwycono nieznacznej miąższości warstewkę wczesnośredniowieczną, w której zalegały nielicz-

ne fragmenty ceramiki z X-XII w. Najcenniejszym odkryciem była niewielka, drewniana piwniczka w północnej części tego samego wykopu, która potwierdziła fakt istnienia wschodniej pierzei przy rynku staromiejskim. Obiekt ten został całkowicie wyeksplorowany. Piwniczkę wykonano z grubych dranic sosnowych łączonych w konstrukcji na zrąb. We wnętrzu, przy ścianie południowej znajdowała się dranica umocowana w ścianach wschodniej i zachodniej na wpust, stanowiąca dodatkowe wzmocnienie w postaci rozpórki, a jednocześnie będąca prawdopodobnie półką na produkty i przedmioty. Dranice użyte do budowy ścian w większości przypadków miały szerokość około 0,3 m (podobnie jak w przypadku rozpory), a więc niemal równą 1 stopie. Były także nieliczne dranice nieco węższe, jednak ich szerokość zawsze przekraczała 0,25 m. Daty ścięcia drewna, z którego wykonano dranice do budowy piwniczki, zostały określone na lata od 1402 do 1407, jednakże kres jej użytkowania nastąpił niewątpliwie w końcu XVII lub nawet w początkach XVIII w., na co zdaje się wskazywać pozyskany z zasypania materiał zabytkowy, zarówno w postaci fragmentów ceramiki, jak również fragmentów naczyń szklanych. Tak więc obiekt ten był użytkowany przez około 300 lat, co jest stosunkowo długim czasem jak na budowlę drewnianą. Było to jednak wynikiem jego znacznego zagłębienia w podłożu. Piwniczka miała kształt kwadratu o wymiarach około 3,1 x 3,3 m, z niewielkimi odchyleniami wynikającymi z jej zniszczenia. Jest to więc wymiar zbliżony do długości odpowiadającej 10 stopom, przy stopie równej 0,306m (10 stóp - 3,06m). Analiza rzutu poziomo pozwala na stwierdzenie, iż piwniczka została wkopana w podłoże calcowe, które w tym miejscu zbudowane jest z glin zwałowych (morena czołowa) oraz z piasków na podłożu gliniastym (w stropie). Po wzniesieniu konstrukcji zasadniczej wkop, który został wykonany przed jej budową, zasypano uprzednio wybranym urobkiem i dodatkowo wokół obłożono kamieniami na poziomie od 101,28 do 101,60 m. n.p.m., szczególnie licznymi od strony południowej i wschodniej. Zachowano głębokość piwniczki wynosi 2,34 m, a jej dno stanowi zielonkawy il. Jeżeli chodzi o interpretację odkrytego obiektu, to należy stwierdzić, iż mamy tu do czynienia z piwniczką, która pierwotnie znajdowała się pod budynkiem umiejscowionym we wschodniej pierzei rynku, w jego północno-wschodnim narożniku. Jako że w końcu XVIII w. piwniczka pełniła rolę śmietnika, pozyskany materiał zabytkowy był bardzo liczny. Wystąpiły tu m.in. liczne fragmenty talerzy i garnków oraz kafli, zarówno miskowych, jak i płycinowych. Z ciekawych zabytków wspomnieć należy niemal cały trójnóżek, 2 duże fragmenty toczonych talerzy drewnianych, kilkanaście fragmentów cybuszków i główek fajek glinianych, kilkadziesiąt fragmentów obuwia skórzanego, a przede wszystkim doskonale zachowaną plombę ołowianą i żelazny, kuty „świecznik” z gwintem do przytwierdzenia w drewnianej ścianie.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w PSOZ w Olsztynie.

Badania nie będą kontynuowane.

OSTRÓW LEDNICKI, st. 1, wykop I/97, gm. Łubowo, woj. poznańskie, AZP 50-32/22

- wczesnośredniowieczny zespół grodowy

Sondażowe badania wykopaliskowe, przeprowadzone w lipcu i wrześniu przez dr. Janusza Góreckiego (Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy). Finansowane przez Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Pierwszy sezon badań. Przebadano powierzchnię 11 m².

Badania objęły zachodnią część wału grodowego z X-XIV w.

Założono 2 sondaże w celu pozyskania drewna do analiz dendrochronologicznych. Rozpoznano następujące warstwy: 1 — przemieszaną (z badań w latach 60.), 2 — nasypu ziemnego (pierwotnego) zalegającego na warstwie konstrukcyjnej wału, 3 — cztery poziomy konstrukcji wału — spalonego drewna zalegającego na kierunku wschód-zachód i północ-południe. Uchwycone konstrukcje wzniesione w technice regularnej przekładki. Brak było materiału ceramicznego, zaś analizy dendrochronologiczne nie przyniosły wyników pozytywnych.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Wyniki badań zostaną opublikowane w „Studiach Lednickich”.

Badania będą kontynuowane.